

Anmälan mot Polismyndigheten Värmland för felaktigheter i samband med förhör med underårig misstänkt

---

Beslutet i korthet: Modern till en 15-årig flicka anmälde att hennes dotter vilseletts i samband med att hon förhördes av polis och att förhöret genomfördes utan försvarare. Det sätt på vilket förhöret genomfördes har vid en samlad bedömning inte föranlett kritik.

Anmälan och utredning

AA anmälde till JO bl.a. att hon och hennes 15-åriga dotter BB ansåg sig ha blivit lurade av Polismyndigheten Värmland att gå med på att BB förhördes som misstänkt vid samma tillfälle som BB blev förhörd som målsägande i ett annat ärende. AA anmälde även att förhöret med BB som misstänkt skedde utan vårdnadshavare och försvarare närvarande, vilket enligt AA var fel.

Enligt AA hade hon före förhöret haft kontakt med polisen om två händelser på BB:s skola. Det var dels ett ärende där BB var målsägande vid ett sexuellt ofredande, dels ett ärende där BB slog en kompis och sedan själv blev utsatt för misshandel. AA bestämde ett möte med polisassistenten CC. När hon tillsammans med BB kom till polisstationen blev de överrumplade av att även polisassistenten DD och EE från socialtjänsten fanns där. De övertygade henne om att det var till BB:s fördel att BB, vid samma tillfälle som hon hördes som målsägande rörande det sexuella ofredandet, även hördes som misstänkt för misshandel. Polisen nämnde att BB hade rätt till en försvarare men att det inte spelade någon roll om hon hade det vid förhöret, utan advokaten kunde läsa papperen i efterhand.

Det aktuella förhöret hölls den 14 januari 2011. I förhörprotokollet finns följande antecknat som inledning till berättelsen.

BB hörs även i detta ärende [K29343-10] då hon inkommer för förhör i K29339-10 där hon är målsägande. Med vid förhöret sitter representant från socialtjänsten EE samt inledningsvis bägge vårdnadshavarna.

BB delges skäligen misstanke till misshandel genom att ha slagit [-] med ett knytnävsslag i pannan så smärta uppstod.

BB och hennes vårdnadshavare vitsordar att förhöret hålls utan en försvarare närvarande.

FHL [DD]: BB och föräldrarna känner att det vill få förhöret överstökad och att det mest praktiska är att förhöret hålls nu direkt. De informeras om rätten till försvarare närvarande vid förhöret och så att de inte känner att någon rättighet skjuts åt sidan om förhöret hålls utan försvarare närvarande men tycker ej detta. Informeras om att en försvarare kommer att förordnas efter förhöret. Inget särskilt önskemål om särskild försvarare. Vårdnadshavarna informeras också om att BB kommer höras som både målsägande och misstänkt i förhöret.

BB önskar att sitta själv vid förhöret då hon tycker det är lättare att prata då. Detta accepteras av både FHL och vårdnadshavare. Fortsättningsvis i förhöret sitter FHL, Pa CC och EE.

BB berättar att hon ERKÄNNER misshandel.

Det finns antecknat i förhørsprotokollet att förhöret lästes upp från förhørsanteckningar och godkändes efter att vårdnadshavarna återkom till förhørsrummet. Av förundersökningsprotokollet framgår att AA och FF i egenskap av vårdnadshavare hade underrättats om misstanken mot BB och att advokaten GG förordnades som offentlig försvarare för BB den 18 januari 2011.

Polismyndigheten Värmland inkom till JO med ett yttrande över vad AA anför. Till yttrandet fanns bilagt en promemoria av DD. Av den framgår bl.a. följande.

Jag fick ärende K29343-10 och K29382-10 på mitt skrivbord 11/1-11. Ärendena handlade om att två tjejer. BB och [-] hade hamnat i bråk med varandra på skolan. Jag börjar kolla på ärendena den 13/1-11. Jag gör då som jag alltid gör när jag får ett ärende, det vill säga om till exempel misstänkt person förekommer i fler utredningar som är öppna. Jag får då fram att BB är uppsatt som målsägande i ett annat ärende som vid genomläsning av grundanmälan hänger ihop med mina ärenden samt att min kollega Pa CC handlägger ärendet.

Jag tar kontakt med CC som berättar för mig att detta stämmer och att BB är kallad till förhör 14/1-11. Han har även kallat EE från socialtjänsten då rubriceringen på hans brott är sexuellt ofredande och att BB är så ung så tyckte CC det vore bra med socialtjänsten närvarande på tidigt stadium. Jag väljer då att följa med ner till förhöret för att prata med BB och hennes vårdnadshavare och istället för att skicka en kallelse via posten om nytt förhör istället prata med dem om bokning av en tid för nytt förhör. I förhørsrummet presenterar jag mig själv för BB och vårdnadshavare och berättar att det finns ett ärende där BB är uppsatt som misstänkt och ett annat ärende där hon är målsägande och att det är jag som handlägger de ärendena.

BB och hennes vårdnadshavare vet då vilka ärenden jag pratar om och de berättar att det hänger ihop med det ärende som de pratat med Pa CC om.

Vårdnadshavare frågar då vad det innebär och jag svarar att jag utreder de ärendena och förklarar klart och tydligt för BB:s vårdnadshavare och BB att eftersom BB är under 18 år så ska hon ha en advokat närvarande vid det förhöret då hon kommer höras som målsägande och misstänkt på samma gång i de ärenden och att vi får hålla det förhöret senare. Detta för att hon är underårig som tidigare sagts.

BB och vårdnadshavare vitsordar då att förhöret kan hållas ändå, då de anser att BB inte har något att dölja och står för det hon har gjort. Det tycker själva det är mer praktiskt om förhöret hålls när ändå BB är där och få det hela överstökad.

Jag svarar då att vi kan hålla förhöret ändå, om vårdnadshavare och BB känner att det känns okej ändå, men att jag absolut inte kommer att göra det om de känner att någon av deras rättigheter skjuts åt sidan då hon har rätten och ska ha en advokat närvarande vid förhöret i vanliga fall. Om de känner att någon av deras rättigheter skjuts åt sidan, så håller vi förhöret vid ett annat tillfälle. Vårdnadshavare till BB och BB vitsordar då igen att förhöret kan hållas ändå, då de upprepar att de anser att BB

inte har något att dölja och står för det hon har gjort. Det är mer praktiskt om förhöret hålls när ändå BB är där.

Det framkommer även i samtalen innan att det är skolan som gjort anmälningarna och ingen av familjerna. Jag säger då att BB kommer att förordnas en offentlig försvarare direkt efter förhöret och att jag kommer skicka förhöret till försvararen. [---]

Efter Pa CC:s förhör med BB så ska jag hålla mitt förhör med BB. Inledningsvis så sitter bägge vårdnadshavare samt EE från socialtjänsten med. Vårdnadshavare sitter med när jag delger misstanken om misshandel men väljer sedan självmant att kliva ut ur förhørsrummet då de och BB anser att BB har lättare för att prata om de inte är med. Jag godtar detta som förhørsledare då det är deras egna önskemål. Efter det att BB lämnat sin redogörelse över händelseförloppet så hämtar jag bägge vårdnadshavarna igen och förklarar för både vårdnadshavare och BB vad ett strafföreläggande innebär och om detta är något de godtar, informerar på samma vis angående medling och förenklad delgivning. Säger också att om de känner osäkerhet kring strafföreläggande så kan det besvaras senare när en offentlig försvarare förordnats och att de fått rådfråga med henne men svarar efter en kort stunds fundering att de och BB godtar ett strafföreläggande.

Efter förhöret så skickar jag in till tingsrätten om ett förordnande om offentlig försvarare för både BB och den andra tjejen [-].

BB får förordnat advokat GG 18/1-11. Samma dag så pratar jag med GG i telefon och förklarar att jag hållit förhör med BB utan hennes närvaro och innan hon var förordnad försvarare för BB. GG hade inga synpunkter eller invändningar mot att detta skett och jag faxade BB:s förhör ca 15:45 efter telefonsamtalet.

Polismyndigheten (tf. myndighetschefen HH) redovisade följande bedömning.

Polismyndigheten anser att handläggningen har skett på ett så korrekt sätt som är möjligt under förevarande omständigheter.

Enligt lag (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare § 24 skall offentlig försvarare förordnas, om det inte är uppenbart att han saknar behov av försvarare.

Man har hela tiden haft en dialog med misstänkt och vårdnadshavare och informerat om den misstänktes rättigheter.

Socialtjänsten har närvarat och offentlig försvarare har utsetts så snart det kunnat ske och innan någon förundersökning avslutats.

Under förevarande omständigheter bedömer polismyndigheten att behov av offentlig försvarare inte förelåg vid förhörstillfället.

Rättslig reglering

Underrättelse till vårdnadshavare m.m.

När den som är under arton år är skäligen misstänkt för brott, ska vårdnadshavaren eller annan som svarar för den unges vård och fostran samt annan som har en fostrande roll i förhållande till den unge omedelbart underrättas. Vederbörande ska också kallas till förhör som hålls med den unge. Underrättelse respektive kallelse av detta slag behöver dock inte ske om det är till men för utredningen eller det annars finns särskilda skäl emot det. (Se 5 § lagen om unga lagöverträdare, LUL.) Syftet är att de som har denna ställning i förhållande till den unge ska få kunskap om den pågående brottsutredningen och därmed bättre förutsättningar för att fullgöra sitt vårdnadsansvar (jfr Thunved, Clevesköld och Thunved, Samhället och de unga lagöverträdarna, 4 uppl., s. 110). Bestämmelsen innebär inte att

vårdnadshavare behöver eller har rätt att närvara i förhørsrummet när den unge hörs (a.st.).

Underrättelse till socialnämnd

När den som inte fyllt arton år är skäligen misstänkt för ett brott på vilket fängelse kan följa, ska socialnämnden genast underrättas, 6 § LUL. Vid förhör med den unge ska företrädare för socialtjänsten närvara om det är möjligt och kan ske utan men för utredningen, 7 § LUL. Syftet får i princip anses vara detsamma som när det gäller vårdnadshavare, dvs. att socialnämnden ska få kunskap om den pågående brottsutredningen och därmed bättre förutsättningar att fullgöra sitt ansvar (se vidare a.a., s. 112 ff.).

Rätten till försvarare

Enligt 21 kap. 3 § rättegångsbalken (RB) har den som är misstänkt för brott rätt att biträdas av försvarare, som han eller hon själv utser. Är den misstänkte under 18 år utses försvararen av vårdnadshavaren. Härav följer att vårdnadshavaren ska involveras i frågor som gäller den underåriges rätt till försvarare.

Under vissa förutsättningar ska offentlig försvarare förordnas, se 21 kap. 3 a § RB. Om dessa förutsättningar föreligger ska förundersökningsledaren anmäla detta till den domstol dit ärendet hör, varefter den ska ta upp frågan, 23 kap. 5 § respektive 21 kap. 4 § andra stycket RB. Är den misstänkte under arton år ska försvarare förordnas om det inte är uppenbart att han eller hon saknar behov av detta, 24 § LUL.

Enligt 12 § förundersökningskungörelsen ska den som underrättas om att han eller hon är skäligen misstänkt för ett brott samtidigt informeras om sin rätt att redan under förundersökningen anlita biträde av försvarare och om att offentlig försvarare under vissa förutsättningar kan förordnas.

JO har i flera ärenden under senare år riktat kritik mot att förhör i ungdomsutredningar genomförts utan att försvarare närvarat (se bl.a. JO 2008/09 s. 92, beslut den 9 april 2010, dnr 3741-2008, den 17 december 2010, dnr 5493-2008, och den 28 oktober 2011, dnr 4608-2010)

Bedömning

AA har gjort gällande att vårdnadshavarna och BB blev lurade att gå med på att delta i förhör rörande misstanken om misshandel i samband med att de befann sig på polisstationen för att BB skulle höras i ett annat ärende. I den delen förekommer det motstridiga uppgifter om vad som föregick förhöret. Det finns inte tillräckliga skäl att försöka utreda detta vidare.

AA har även gjort gällande att det var fel av polismyndigheten att förhöra BB utan att vårdnadshavarna och försvarare var närvarande.

Av förundersökningsprotokollet framgår att såväl vårdnadshavarna som socialnämnden underrättades om brottsmisstanken mot BB. En representant för

socialnämnden närvarade vid förhöret, medan vårdnadshavarna, i enlighet med BB:s begäran, närvarade enbart under begränsad del av förhöret. Som framgår ovan finns inget rättsligt krav på att vårdnadshavare ska närvara vid förhöret.

När det sedan gäller det förhållandet att BB hördes utan att försvarare närvarade gör jag följande bedömning.

Huvudsyftet med att en misstänkt ska ha rätt till försvarare tidigt i en brottsutredning är att han eller hon inte på grund av bristande kännedom om utredningsförfarandet och den rättsliga regleringen ska komma i underläge mot polis och åklagare utan ha tillgång till sådan sakkunskap att han eller hon till fullo kan tillvarata sina rättigheter. Att den misstänkte ska ha tillgång till en försvarare innebär inte med automatik att en försvarare måste närvara när den misstänkte hörs.

För en misstänkt som är under arton år ska offentlig försvarare förordnas, om det inte är uppenbart att behov av det saknas. En försvarare förordnades för BB efter det aktuella förhöret.

Den misshandel som BB misstänktes för var erkänd och inte av alltför svår beskaffenhet; hon riskerade ett bötesstraff och senare utfärdades ett strafföreläggande. Inga tvångsmedel förekom. Brottsutredningen var begränsad och bevisläget okomplicerat. BB hade vid förhöret stöd av sina vårdnadshavare. Till detta kommer att vårdnadshavarna och BB, enligt vad som framkommit, dels var fullt medvetna om rätten att ha försvarare närvarande, dels tydligt och med insikt avstod från den rätten. Det bör även sägas att det i efterhand inte har framkommit att BB skulle ha drabbats av någon nackdel av att försvarare inte närvarade vid förhöret.

Mot den bakgrunden saknas det vid en samlad bedömning skäl att rikta kritik mot polismyndigheten för hur förhöret med BB genomfördes.